

які читали і ще читатимуть його твори. Мислителі не відходять в абсолютне небуття після їх фізичної смерті. Вони продовжують жити своїми працями, світлими спогадами рідних і друзів, колег по творчій кухні.

Україна має свято пам'ятати своїх вірних синів, волею гіркої долі закинутих на чужину в еміграцію. Сподіваємося, що в рідних мислителю Шешорах зрештою відкриють пам'ятну стелу біля хати, в якій народився В. Олексюк, у Львівському університеті на філософському факультеті, де він навчався, також зрештою проведуть Олексюківські читання. Вже почали з'являтися дисертаційні роботи, в яких творчість філософа піддається науковому осмисленню. Чекає на опрацювання особистий архів В. Олексюка, який знаходиться у Києві в науковій бібліотеці імені В. Вернадського. Варто також видати в декількох книгах весь творчий здобуток видатного українського філософа мислителя. Його ім'я має зайняти своє належне місце в історії української філософії.

Ігор КОВАЛЬЧУК (Львів)

ДОСВІД ІКОНОТВОРЧОСТІ ОТЦЯ-ДОКТОРА ДМИТРА БЛАЖЕЙОВСЬКОГО

Актуальність теми дослідження. Життя кожного священнослужителя виявляється в обмеженості сфер його діяльності. Але через джерела наукових праць, власного іконопису декого з них можна довідатися про їх духовний світ, бачення різних сфер життя. Мистецтво є відображенням стану всієї суспільної свідомості та засобом часового віддзеркалення. Ікона окремого автора відображає також і спосіб мислення майстра, і загалом всю суспільну свідомість.

Мета дослідження. В цій статті здійснюється спроба дослідити як історично-релігійний аспект творчості отця-доктора Дмитра Блажейовського, так і оцінити весь його життєвий доробок. Особливо цікавим є той факт, що автор прожив майже 101 рік і його творчість здійснювалася у трьох вимірах: Україна – Європа – Америка.

Дослідженість постаті отця-доктора. Відомості про Дмитра Блажейовського з'являлися у різноманітних наукових виданнях, але найбільш інтенсивна його діяльність припадає якраз на період 80-100 років його життя. Перші свої ікони отець-доктор вишив у 60-літньому віці, здійснив публікації своїх історичних праць в означені роки життя. В цей же час він формується як знаний іконописець в галузі вишиваної ікони, а також і як автор наукових праць, деякі з яких мають більше 1300 сторінок.

Джерельна база. Феномен Дмитра Блажейовського полягає в його надзвичайній працездатності й охопленні великого обсягу перечитаного та переосмисленого матеріалу. Хоч про творчість отця-доктора вже було багато написано в різних виданнях, але наша праця є дещо першим всеохопним дослідженням його творчості. У світлі наших досліджень Дмитро Блажейовський постає перед нами як надзвичайний майстер іконопису, який продовжив традиції древньоруського (українського) сакрального мистецтва і вишивання, зразки чого зберігаються у сховищах Києво-Печерської лаври (плащаниці XV ст., фелони XV-XVII ст. тощо).

У світлі проведених досліджень отець-доктор постає перед нами величним майстром української вишиваної ікони, а також автором 28 наукових історично-релігійних праць, творчість його є наслідком епохи національно-духовного відродження. В сьогodнішніх історичних умовах мистецтво вишиваної ікони Д. Блажейовського набуває все чіткіших і яскравіших граней.

Життєвий шлях та творчість греко-католицького священника отця-доктора Дмитра Блажейовського. Народне мистецтво з давніх часів увійшло в український храм. Вишиті рушники, скатертини, хоругви, фелони й саккоси були і є гарним доповненням до малярства, різьби, лиття з металу, емальєрства, вітражу. З глибокої давнини в українських храмах зберігається традиція гаптувати й вишивати, а не малювати плащаницю. Така ікона має бути в кожному храмі, адже над нею здійснюється спеціальний обряд на страсному тижні: винос плащаниці у велику п'ятницю. Небагато у світі Церков Східного обряду, де б вишивка й гаптування в храмі займали таке поважне місце, як в Українській Церкві обох конфесій – православної і греко-католицької. У ХХ столітті, з утвердженням в Україні на цілі сім десятиліть комуністичного режиму, українське вишиване сакральне мистецтво зазнало глибокого занепаду. Але воно знайшло друге життя в українській діаспорі – у жіночих монастирях, у творчості окремих майстринь, у гуртках й артілях вишивальниць. Цікаво, що поряд із традиційними іконами на хоругвах дедалі більше поширюються вишиті простою й синтетичною заповолоччю, шовком, сухозліткою та бісером ікони для іконостасів, віттарів і стін храму.

Відродження традиції вишиваних ікон для храмів і для домівок наприкінці ХХ століття пов'язане з ім'ям відомого греко-католицького священника отця-доктора Дмитра Блажейовського, який народився 21 серпня 1910 р. у Вислоці Горішній (повіт Сянік, Лемківщина). Рідна земля для отця-доктора Д. Блажейовського Лемківщина – один із етнічних українських регіонів, який відзначається своєрідним і багатим народним мистецтвом. Саме звідси походить чимало українських ікон, які згодом були виконані отцем у вишиваних образах. Навчався Д. Блажейовський в 1922-1930 роках у гімназії в Перемишлі, філософію, теологію та історію студював у Римі в роках 1933-1946. Свячення одержав тут же 2 квітня 1939 року. Докторат з теології здобув у 1942 році в університеті Урбаніяnum, а з історії в 1946 року в університеті

Грегоріанум. В 1946-1973 роках працював і організовував парафії у різних штатах Америки. З 1973 року займається науковою працею в Римі. У роках 1973-2000 видав друком тринадцять наукових праць і шість статей з церковної історії та дев'ять збірок взорів українських вишивок. Поза науковою працею одночасно почав вишивати ікони, чому в молоді роки в Галичині навчила його мати.

З роками Дмитро Блажейовський став професіональним вишивальником. Одним із свідчень популярності вишитих ним ікон, хоругов та фелонів є велика географія їх поширення – храми українських Церков України, США, Канади, Німеччини, Італії, Франції, Австралії, Швеції, Аргентини, Бразилії. Як згадує сам отець доктор: «Головна ціль мого вишивання була поширити вишивання ікон та образів до хат та до церков, зокрема хоругов до церков. З метою заохочення до вишивання та поширення його я їздив по Україні з виставкою мною вишитих ікон, образів і хоругов... З виставкою я був також в Америці, Канаді, Німеччині, Бельгії та Італії... Ні греки, ні москалі вишиваних ікон та хоругов не мають. Вишивання ікон переді мною було дуже слабе, вишивали тільки Марію і рідше Ісуса Христа. Лиця не виходили гарно. Я ушляхетнив лиця і поширив вишивання у всіх напрямках. В мене є взори на кільканадцять українських чудотворних ікон, є всі Богородичні празники, є всі ікони до іконостасу та ікони зі життя Ісуса, є всі апостоли та понад 30 святих жінок і понад 40 святих мужчин, а останнім часом я зробив взірці на вишивання притч. Є також взірці на Києвософійський собор з Орантою та собор св. Юрія з митрополитом Андреем Шептицьким. Крім того, є наші письменники: Шевченко, Франко, Леся Українка і Шашкевич та гетьмани: Хмельницький і Мазепа. Є взори на хоругви всіх 30 українських блаженних, проголошених папою Іваном Павлом II у 2002 році. Взори є видані у 15 збірках... Вишивання для церкви, а особливо ікон та хоругов, є щось специфічно українське, бо того не мають ні греки, ні москалі. Недавно сталося, що коли побачив московський православний священик мою книжку зі взірцями ікон в однієї жінки, то сказав їй, що це є гріхом не тільки вишивати, але навіть того роду книжку тримати у себе і велів їй ту мою книжку зі взорами на вишивання ікон спалити!. В Україні перший цілий іконостас вишили українки в селі Зозулі на Тернопільщині, а в Італії наші робітниці вже вишили і мають 4 вишиті іконостаси з моїх взірців».

Різдво й Воскресіння Ісуса Христа, ікони Богородичного циклу – Покрова, Оранта, Одигітрія, Єлеуса й чудотворні ікони Києво-Печерська, Почаївська, Жировицька; Христос Пантократор, Іван Хреститель, архистратиг Михаїл; святі Микола, Юрій, Анна, Кирило й Методій, Володимир та Ольга, Борис і Гліб, Антоній і Теодосій, Василь і Мокрина – ось ті образи, які вишивав Д.Блажейовський. Він використовував спочатку бавовняну й шовкову заповоч, а з другої половини 80-х років м.ст. – синтетичні нитки, пофарбовані синтетичними ж таки – акриловими – фарбами, які не вицвітають. Отець задіював різні техніки вишивання і практично всі способи

народних майстрів. Звичайна густина шиття у нього надто щільна – 40 і більше стібків на один квадратний сантиметр, а при вишиванні святих ликів густина досягає 144 стібки – тобто надзвичайної частоти занизувань. Дм. Блажейовський має учнів, а в основному – учениць. Ними є черниці українських монастирів. Були охочі навчатися у нього й серед представниць інших народів: майстерно вишиває ікони, наприклад, його колишня учениця ірландка – Анна Швердфегер. Мистець видав п'ятнадцять альбомів «Українські релігійні вишивки» (Рим, 1979, 1982, 1984, 1992 pp.; Львів 1995, 1996, 1998, 2000, 2001, 2002, 2004, 2005, 2008, 2008, 2009 pp.) з текстами українською та англійською мовами й ілюстраціями та детальними поясненнями щодо того, як опанувати різні техніки вишивання ікон. У передмові до першого альбому (видання 1979 року) Дмитро Блажейовський писав: «Українські церкви і родинні доми у вільному світі є в середовищі інших культур, що пригнічують українську культуру та українські традиції. Нам треба протиставитися цим небезпечним впливам і асиміляції. Наша культура давня, відрізняє нас від інших, має свою красу. Під багатьма оглядами – другої такої десь немає. Наші батьки берегли її сторіччями, незважаючи на поневолення і наступ чужих культур. «Будьмо сильні, як були наші прадіди. Вільні у вільному світі, бережимо пильно нашу культуру і наші традиції, плекаймо їх і словом і ділом», - наголошує отець-доктор. Ці його слова могли б бути основою для правильного розуміння того, чому порівняно невелика українська громада у Римі створила оригінальну школу українського ікономалярства, до якої увійшли не лише майстри, які постійно живуть в Італії, а й ті, що живуть у США, Канаді та інших країнах.

Після легалізації УГКЦ всі греко-католицькі священники і миряни діаспори одержали вільний доступ до рідної їм України. Десятки разів відвідував рідну землю і отець Блажейовський, влаштовував в Українському національному музеї і в Українському народному домі в Києві виставки своїх ікон. Експозиція їздила по всій Україні, побувала в 150 її великих та малих містах. Деякі з вишиваних творів отця осіли в церквах, семінаріях, музеях багатьох міст країни. Виставка вишиваних ікон Дмитра Блажейовського під назвою «Ікона мальована ниткою» у присутності 93-річного автора експонувалась на VIII Світовому Конгресі Українців 17-21 серпня 2003 р. в Каневі, а 22-30 серпня в Музеї ім. Т.Г.Шевченка в Києві у виставковому залі Києво-Могилянської Академії. На запрошення Міністерства культури та мистецтв України за підтримки МЗС України виставку ікон отця-доктора було представлено на міжнародному симпозиумі «Українська ікона. Іконотворчий досвід діаспори», який проходив з 29 вересня – 3 жовтня 2003 р.

Отець доктор Дмитро Блажейовський є почесним членом Спільки майстрів народного мистецтва України, нагороджений Президентом України орденом «За заслуги» III ступеня.

З травня 1999 року постійна експозиція вишиваної творчості Дм.Блажейовського розмістилася у Львові (вул. Чорновола, 2А), у створеному

тут музеї його імені. Експозиція музею доповнювалася до останніх днів отця новими його мистецькими працями.

Отець Блажейовський є дійсно унікальним явищем в українській національній культурі. Він вишив понад 300 ікон та образів, а також портрети визначних діячів історії та культури України. 23 квітня 2011 р. перед Великодню неділею отець-доктор відійшов у вічність, але він продовжує жити у своїх працях, працях його послідовників в Україні та за її межами.

Техніка і стилістика творчості Дм. Блажейовського. У творчому доробку Дмитра Блажейовського понад 350 ікон та хоругов, які виконують свою роль в українських кафедральних соборах у Львові, Мюнхені, Мельбурні, в каплицях архиерейських осідків та чернечих згромаджень, на мантіях відомих церковних діячів, на фелонях українських храмів у різних частинах світу. Як вже зазначалося, переважна частина творів отця-доктора

представлена в експозиції музею вишиваних ікон та образів у Львові. Усі твори митця, без винятку, переконують у вродженому йому чутті прекрасного. Зрозуміло, що передусім – це інтерпретація засобами вишивки (переважно – хрестиком) іконографічно-усталених зображень Ісуса Христа (і як Пантократора у повнофігурній або поясній поставі, і як погрудне відтворення), Богородиці (Одигітрії, Елеуси, Оранти тощо), одноосібних або представлених попарно святих, а також – епізодів Священної історії. Тематично ікони отця складають повний іконостасний цикл, включно із прийнятими для царських врат

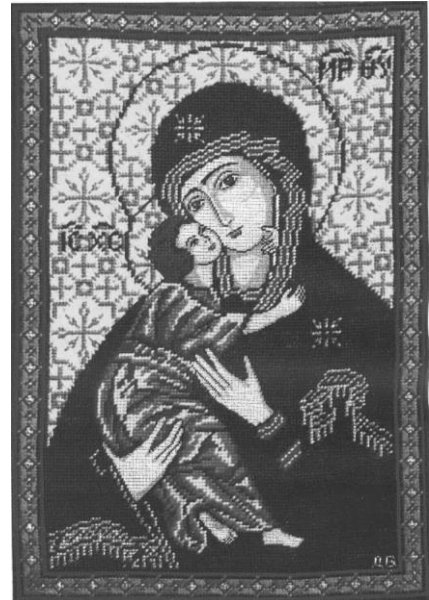
та дияконських дверей зображеннями.

Насамперед треба відзначити досконале вміння вишивальника зберегти у своїх вишивках масштабно-пропорційні відношення у будові постатей. А цього, враховуючи специфіку вишивки хрестиком, не легко досягнути, оскільки "провести" гармонійно-плавну лінію такими зображальними засобами неможливо. Треба мати точне око і тонкий естетичний смак, щоб створити засобами вишивки такі врівноважено-гармонійні образи, які постають на іконах роботи Д.Блажейовського. Цим же пояснюється і продумане та естетично відчуте колористичне рішення цих ікон: кілька відтінків червоних, синіх та блакитних, брунатних, жовто-охристих і тілесного тону кольорів зіставлені так, що важко уявити собі на місці того чи іншого відтінку нитку іншого кольору. Чергування плям і ліній творять урочистий ритмічний лад, співзвучний із сутністю ікони як такої. «Ікона – це є вікно у прийдешній світ, з якого йде Божа ласка і благодать на нас. Ікона має бути ясна. Я даю світло. Свої ікони виконую у канонічній кольоровій гамі, формі.

От жовті, золоті кольори – то вічність, незнищенність. Розробляю ікону на міліметровому папері, розфарбовую кольоровими олівцями. Дехто, бува, питає: а чому взяв саме такий колір. Напівжартома відповідаю, що такий олівець мав. Техніка вишивання – звичайні стібки, є гладь, є класичний хрестик і напівхрестик, є так звана низинка, є гобеленовий шов», - розповідає отець про секрети своєї творчості.

А щодо площинності та лінійної основи зображень у вишивці, то ці специфічні її ознаки виявилися цілком доречними до умовності ікони взагалі. Бо ж богословська теорія іконопису, сформульована впродовж століть великими отцями Церкви й видатними теологами, в особливий спосіб наголошує на необхідності зберігати в іконі засоби умовного відтворення дійсності: площинність об'ємів і форм, плями локального кольору, зворотну перспективу тощо. Відтак маємо ті прийоми, які дають лише натяк на реальну земну дійсність, тим самим акцентуючи на духовній, невидимій сутності ікони.

З образним ладом вишитих отцем-доктором ікон узгоджена орнаментальна смуга, якою зображення оточене по периметру. Щоразу автор прагне урізноманітнити цей орнаментальний мотив, так само як і орнаменти тла, які він komponує сам. Зрештою, й ікони традиційних сюжетів вимагають його творчо-композиційного упорядкування, оскільки повторення малярського першовзірця у вишивці не може бути механічним, враховуючи хоч би уже відзначені специфічні особливості техніки вишивання хрестиком.

Переконливо ілюструють це дванадцять ікон святкового циклу чи значна кількість (біля 20) відтворень чудотворних Богородичних ікон. Зрозуміло, що для цього останнього ряду відібрано лише найвідоміші з таких Богородичних образів, якими щедро всіяна українська земля (дослідники нараховують їх більше як півтори сотні). Силою свого таланту Д.Блажейовський створив цикл великої естетичної дії, зумівши відтворити ту особливу психологічну проникливість і душевне тепло, які є прикметою чудотворних Богородичних ікон, а ті, у свою чергу, були й залишаються в найбільшій пошані серед нашого народу. До того ж, варто зазначити, що в цьому циклі - ікони з різних регіонів України. Цим отець ще раз підкреслює єдність Українського християнства, одним із чинників вияву такої єдності Київської Церкви, наголошує Д.Блажейовський, може бути саме церковна вишивка. Адже за тисячу років Києво-Українського Християнства сформувалося немало місцевих ознак, як загальнобогословського характеру, так і у сфері обрядово-літургійної практики, які нині є притаманними саме для

нашої Церкви. Все це творить її своєрідне лице в колі інших Церков-сестер, не порушуючи спільних і єдиних для всіх основоположних підвалин.

У цьому постає ще один аргумент на користь слушності позиції отця Блажейовського (як творця вишиваних ікон) у його погляді на ці проблеми.

Тим більше, що посіяні ним зерна уже впали на податливий ґрунт. Виставки його ікон у різних місцевостях України спричинили якраз саме такий резонанс. З'явилося немало його послідовників не лише в Галичині, де традиція церковної вишивки найміцніша, а й на Волині, Київщині, Чернігівщині, Полтавщині. Люди, які душевно відчують, що це є глибоко народна традиція, не думають про якісь конфесійні відмінності або певні аспекти високої «церковної політики», які, до речі, часто базуються далеко не на заповідях Ісуса Христа. Вони бачать у вишиваній іконі один із компонентів своєї національно-церковної ідентичності, і вже навіть лише це одне є аргументом на користь важливості цієї ділянки праці Д. Блажейовського. Загалом діяльність отця-доктора –

важливий непересічний епізод у розвитку притаманної українському народу традиції вишивки, традиції, що має прадавні історико-культурні корені. Завдяки їй процес шліфування в народному середовищі мотивів вишивки, формування тонкого естетичного смаку, відчуття стильової єдності, ритмічної й колористичної гармонії завирував знову, піднявся на її крилах на новий, несподіваний рівень.

Праця відомого історика Української Церкви стала справжнім подвижництвом ще й на мистецькому полі повсякденного церковного життя. Він добре розуміє сам і прагне утвердити й у всіх нас переконання, що кожний народ має свою ідентичність у кожній сфері свого побуту, а тим більше – в царині духовності. І нині, коли ми, українці, переживаємо надзвичайно складний, відповідально-доленосний період своєї історії (зокрема й історії Церкви), одним із засобів протидії розмиванню цієї самоідентичності, нав'язування нашому народові космополітично-нівелюючих тенденцій можуть бути не лише уроки історії, а й

повернення до своїх культурно-мистецьких традицій, хоча й переосмислених з позицій нового історичного досвіду.

Якраз у цьому – підрунтя вишиваних ікон отця-доктора, якраз це спонукало його організувати протягом останніх років його життя десятки виставок по всій Україні. Безперечно, що ці виставки у більших містах і невеликих містечках не тільки Галичини, Волині, Закарпаття, але й Наддніпрянщини, Сходу й Півдня України мали величезне патріотично-виховне значення. Тим паче, що майже всюди ці виставки відбувалися за присутності самого автора, з котрим можна було поспілкуватися, послухати його нестандартні оцінки багатьох подій української історії, переосмислених ним за його тривале життя.

У Львові діє Музей-галерея вишиваних ікон Дмитра Блажейовського, відіграючи, безперечно, свою позитивну роль у пропагуванні церковної вишивки взагалі. Мабуть, цей музей на майбутнє міг би мати ще одну функцію, але вже – у контексті так бажаного у Львові Церковного музею, ідея створення якого вже віддавна витає у повітрі. Такий музей вже ширшого профілю мав би займатися збиранням вишивок відповідного характеру. Гадаємо, що нинішній Музей вишиваних ікон о. Д.Блажейовського, при належній співпраці Львівської архієпархії УГКЦ міг би стати осередком не лише збирання такої колекції, але й вивчення цієї своєрідної грані побуту Української Церкви.

Сьогодні бачимо, що поступово вишивка знаходить собі дорогу й на церковно-літургійний одяг духовенства Української Православної Церкви Київського Патріархату. І якщо цей процес останнім часом активізується, то в

цьому вбачаємо немалу заслугу й отця Д.Блажейовського, який налагодив ще за свого життя гарні стосунки з архиєреями і кліром УПЦ КП.

За останні роки вийшло вже дев'ять випущених отцем видань, де є не лише репродукції вишитих ним ікон, а й таблиці-взори для вишивання. Саме це є каталізатором означеного процесу як для православних, так і для греко-католиків. У світлі цього було б доречним на церковно-офіційному рівні ухвалити відповідні рекомендації, які б заохочували, стимулювали (навіть і регламентували) використання вишивки у священничому одязі українського

духовенства чи на церковних хоругвах. Тим більше, що якраз вишивка є найвідповіднішим орнаментально-зображальним компонентом для цих предметів, основою яких є тканина.

Вибір сюжетів вишиваних ікон. Світлини чудотворних ікон опубліковано в різних книжках, але деякі між собою досить різняться. Найбільша трудність – відсутність оригіналу. А копії, які існують, не завжди вірно передають оригінал. Отець Д. Блажейовський вибрав ті копії, які вважав за найдостовірніші. Загалом виконано ним зразки з дев'ятнадцяти чудотворних ікон – п'ятнадцять на території України, а чотири, що опинилися поза її межами.

Перша – це ікона Вишгородської Богородиці, яка започаткувала збірку чудотворних ікон в Україні. Вона українська, але неправно опинилася у Москві і тепер знаходиться у Третьяковській галереї. Хоч оригінал ікони трохи пошкоджений, однак отець-доктор намагався представити її на підставі різних репродукцій так, як вона приблизно виглядала перед пошкодженням.

Друга ікона – це Зарваницька Богородиця, яка походить з XIII ст. Знайшов її чернець, який утікав від татар і увечері заснув від втоми, а коли вранці пробудився, то побачив ікону над джерелом на дереві. Тут залишився він назавжди, побудував каплицю, а відтак постав монастир.

Згодом на місці давньої каплички побудовано муровану каплицю над джерелом, а в 1754 р. – муровану церкву, до якої й було перенесено ікону.

Третя ікона – це Козацько-Самарська Богородиця, що була в козацькому коші і з нею вони втікали, коли 1708 р. москалі руйнували Січ. Відтак вони з цією іконою повернулися і передали її в Козацько-Самарський монастир.

Четверта ікона – це Крехівська Богородиця. Вона була у Верхратівському монастирі над рікою Ратою, на Равщині. Під час свята Положення Ризи Богородиці люди зауважили сльози, які стікали чотири тижні. Єпископ Йосип Шумлянський особисто прибув зі Львова, вислухав свідків під присягою і 6 липня 1688 р. проголосив ікону

чудотворною. Коли в 1808 р. австрійський уряд скасував монастир, то 1810 р. ікону перенесено до Крехова.

П'ята ікона – це Києво-Печерська зі святими Антонієм і Теодосієм Печерськими. У 1085 з'явилась Богородиця з Антонієм і Теодосієм, які стояли на колінах біля неї. Ікона того об'явлення походить з XII ст.

Шоста ікона – це Луцько-Волинська Богородиця, яка походить з XIII-XIV ст. і прославилася чудами у церкві св. Покрови у Луцьку. Вона тепер знаходиться в Національному художньому музеї в Києві.

Сьома ікона – це Охтирська Богородиця. У 1739 р. її знайшов о. Даниїл Василев у траві і взяв до хати. Після трьох років заніс її до церкви. У 1751 р. Святіший Синод визнав ікону чудотворною, її перенесено до Охтирського собору Покрови.

Восьма ікона – це Почаївська Богородиця, яка 17 квітня 1198 р. з'явилася Івану Турулі, а біля 1261 р. пастушок Іван Боський побачив Богородицю на скелі. Після появи залишилася витиснена на скелі стопа, а з-під скелі забурувало джерело води. Чудотворна ікона походить з XIV ст. Була вона у власності Анни Гойської, яка одного разу зауважила ясність від ікони і порадила братові, сліпому від народження, молитися перед нею. Коли в 1597 р. він прозрів, Анна Гойська подарувала ікону Почаївському монастиреві, який наділила грунтами. Монастир побудовано біля скелі, а над скелею – церкву. Дев'ята ікона – це Терехівсько-Львівська Богородиця. У 1663 р. ця ікона заплакала, а 1673 р. з'явилася на мурах Терехівлі і захистила місто від облоги татар. У 1674 році ікону перевезено до Львова, до храму св. Юра. Десята ікона – це Холмська Богородиця, яку, згідно з переданням, намалював св. євангелист Лука. Її мала б привезти до Києва жінка Володимира, Анна. Історію ікони написав холмський єпископ Яків Суша. Цю ікону взяв у похід польський король Ян Казимир і перемиг козаків під Берестечком, а потім взяв її під Жванець. Ця ікона була коронована 1765 р. У 1815 році ікону мали б вивезти до Москви, а в 1818 р. перевезти до Києва, звідки її вивезено на Захід. У 1893 р. вона опинилася у Холмському Катедральному соборі. Реставрований оригінал ікони знаходиться в Луцьку.

Одинадцята ікона – це Чернігівсько-Іллінська Богородиця, яку намалював монах Геннадій, у мирі Григорій. У 1662 році з неї текли сльози протягом восьми днів. Потім татари напали, знищили сусідні села і пограбували монастир. Всі інші ікони були знищені або пропали, а чудотворна ікона збереглась. Ікона зберігається у Святотроїцькій церкві Іллінського монастиря, а копії у різних церквах.

Дванадцята ікона – це Чернівецько-Буковинська, що зберігається у парафіяльній церкві у Чернівцях.

Тринадцята ікона – це Ярославська, відома як чудотворна під назвою "Милосердя двері" з XIV ст. Наділена відпустом папою Пієм VI 21 листопада 1779 р., а коронована 1796 р. Знаходиться у церкві Преображення.

Чотирнадцята ікона – це Белзько-Ченстоховська Богородиця, яку вважають також намалював св. ап. Лука. Спочатку вона знаходилася в Ефесі, а відтак цар наказав її перенести до Константинополя і подарувати монастиреві св. Євфросинії у Полоцьк. Звідти її отримав князь Юрій, брат галицького князя Лева. Потім ця ікона зберігалася у Белзі, звідки її забрав князь Опільський і подарував (1382 р.) братами павлинам до Ченстохови, де збудував церкву й монастир. Коронація цієї ікони відбулася у 1717 році.

П'ятнадцята ікона – це Жировицька Богородиця. У 1470 р. вона з'явилася на дереві, а після 50 років пастухи знову її зауважили. Над каменем знайдено ікону, а під ним джерело води. На тому місці дідич Солтан, до якого належали Жировиці, побудував монастир і церкву. У 1730 р. митрополит Атанасій Шептицький коронував цю ікону. Сьогодні джерело знаходиться під церквою, а камінь – під вівтарем. Друга Жировицька Богородиця знаходиться у Римі.

Шістнадцята ікона – це Марія-Повчанська. У неділю 4 листопада 1696 р. на ній з'явилися сльози. Хоч був мороз, сльози не замерзали. Недалеко стояло цісарське військо і генерал граф Карбеллі з офіцерами відвідав церкву. Вістка дійшла до Відня і цісар на просьбу цесаревої Елеонори перевіз ікону до Відня, до церкви св. Стефана, де її вивішено у головному вівтарі. Комісія еп. Ерделі з Єгеру визнала (25.08.1715 р.) ікону чудотворною, а папа Пій VI наділив ікону повним відпустом.

Сімнадцята ікона – це Богородиця Невтомної Помочі, знаходиться у церкві Отців Редemptористів у Римі. Вона прославилася багатьма чудами.

Осібну серію творять іконостасні ікони двох нижчих рядів іконостасу, а саме: перший ряд творять цілопостатні стоячі намісні ікони Ісуса Христа, Марії, св. Василя Великого і св. Йосафата і ще дві стоячі намісні ікони, а саме Івана Хрестителя і св. Миколи. На дияконські двері є ікони архистратига Михаїла та св. Стефана, а на царську браму – чотирьох євангелистів. Другий ряд іконостасних ікон творять ікони 12 свят (4 Богородичні: Різдво Богородиці, Входа в храм, Благовіщення і Успіння і 7, що відносяться до земного життя Ісуса Христа, а один: зіслання Св. Духа, та осібна, більша ікона, Тайної Вечері).

Крім того, є ще чотири ікони Богородиці: Київська Оранта (з собору св. Софії), дві Покрови (ціла постать і півпостать), Одигітрія і парна до неї ікона Ісуса Хреста. Також є шість страсних ікон. З інших ікон є дві ікони архистратига Михаїла, св. Стефана, св. Йосифа, св. Петра, св. Павла і українських святих: Володимира і Ольги, Бориса і Гліба, Йосафата. Також образ Ісуса як Доброго пастиря (з вівцями) і Ангела хоронителя, 6 мініатюр: Ісус і Марія (цілопостатні), Ісус і Марія (півпостатні), святі (цілопостатні): Володимир і Ольга та Борис і Гліб, Каїн вбиває Авеля, Авраам приносить в жертву Ісаака.

Щодо житія святих, взори яких також вишивав Дмитро Блажейовський, то вони загальновідомі. Мистці оцінюють їх по-різному. Отець вибрав ті зразки, які вважав за найбільш поширені, а дещо і сам скомпонував. З

Гошівської і Єлецької чудотворних ікон не збереглося оригіналів. З Єлецької є дві копії, зовсім між собою не подібні, а з інших, наприклад, із Самбірської, Христинопільської, Сокальської чи Лубенської, було неможливо зробити якийсь зразок для вишивання з огляду на велику кількість різних прикрас, які знаходяться на одязі Богородиці. Деякі ікони вірні вважають чудотворними, але вони є суто місцевого характеру, як наприклад, Пацлавська, Улашковецька, Унівська, Погонська, Межигірська та інші.

Крім ікон та зразків церковного характеру, о. Дмитро Блажейовський додав ще кілька інших: один із побуту запорожців на підставі картини Опанаса Сластіона, та один на підставі скульптури Мухіна, а Тайну Вечерю – за рисунком сучасного митця Миколи Стратилата.

Вишивав Дмитро Блажейовський і портрети. Це - автопортрет Тараса Шевченка у його молоді роки, інші – Івана Франка, Лесі Українки, Богдана Хмельницького (на основі малярських портретів). Зразок Маркіяна Шашкевича виконано за світлиною його брата, зовні вельми схожого на Маркіяна. Портрет Мазепи майстер вишив на підставі одного з історичних графічних зображень славетного гетьмана.

На відміну від видатних іконописців Т.Копистинського, Ю.Панькевича, А.Монастирського, які українізували одяг Христа й Богородиці у своїх іконах, а також надали суто українських зовнішніх рис небожителям, Дмитро Блажейовський своїми іконами намагався підкреслити єдність Українського Християнства, одним із виявів якого є єдність Київської Церкви і в ділянці церковної вишивки. Тому він тут брав за взірці типові іконні зображення, притаманні українському сакральному мистецтву.

Послідовники вишиваної ікони. На хвилі релігійного відродження початку 90-х років твори о. Дмитра Блажейовського справили на глядачів, особливо на християнські громади, велике враження. Знайшлися охочі продовжувати й розвивати традиції вишиваних ікон в Україні. Так, фірма з столиці України «Апітерапевт» виявила готовність фінансово допомогти в організації школи вишиваних ікон за методом отця Блажейовського. Школу було створено в 1991 році й названо його ім'ям. Дмитро Блажейовський подарував школі свої альбоми, а навчальний процес організувала Катерина Гевель. Вона організувала програми «Ікону – в кожний дім» та «В тяжкі часи – ікона на спасіння».

Школа поставила перед собою кілька цілей: відновити національні традиції вишиваного обрядового церковного вбрання; поширити вишивані ікони та корогви не тільки в храмах, а й у сільських домівках, міських квартирах і в громадських установах; навчити дорослих і дітей основам іконографії Східної Церкви та розвинути їхнє вміння втілювати цю іконографію в різних техніках вишивання, запропонованих і апробованих отцем Дмитром Блажейовським. Вишивальниці й вишивальники за кілька місяців опанували специфіку вишивання постатей, ликів святих, а далі стали вдосконалюватися, братися за ширше коло тем і образів. Найзручнішими для

вишивання виявилися ікони в стилях ренесансу, бароко й класицизму. І тут уже є перші успіхи у Наталки Приступи, Лідії Крилової, Георгія Мухина, Антоніни Міщенко, Зої Іванової, Олени Бруй, Валентини Гмирі, Ольги Мамот. Школа, яку веде Катерина Гевель, навчає не лише вишивати ікони, а й любити їх і як мистецтво, і як спогад про образи християнської релігії, що спонукають недавно обездуховлених людей звертатися до Біблії, молитися до Бога вдома й у храмі.

Вишиваний іконостас

Кожний із послідовників вишиваної ікони вважає о. д-ра Дмитра Блажейовського своїм вчителем. Перші з них вишивали за його розробками. Тільки згодом вони починали йти власним шляхом. Як говорив сам майстер: «Я перший, який робить слід на снігу. Але після мене підуть інші, котрі підуть далі і продовжать мистецтво вишиваної ікони й вишиваного образу, піднімуть мистецтво вишивки на вищий щабель – як різновид ікономалярства».

Серед послідовників Дмитра Блажейовського слід відзначити Юрія Савку (м. Луцьк). Він створює авторські роботи у жанрі портрета, серед яких зокрема портрет Папи Івана Павла II, подарований йому під час візиту до Києва в червні 2001 року. Валерій Малиновський працює в жанрі ікони в мініатюрі, займається вишивкою літургійного одягу. Віра Онищук з Володимир-Волинського вишиває ікони по взорах Дмитра Блажейовського, а також вишиває сорочки, обруси, подушки. Олег і Ярослава Локтей (м. Тернопіль) вишили авторський твір «Хресна дорога». Микола Симчич (с. Нижній Березів, що біля Косова) також створює ікони за зразками Д. Блажейовського і має власні твори, серед яких портрет Папи Івана Павла II. Йосип Кравець (м.

Львів) пильно наслідує майстра і вже мав кілька персональних виставок своїх робіт. Тетяна Мітрахіна (м. Луцьк) також працює по взорах отця-доктора і має власні авторські твори. О.Пашталіду (м. Салоніки, Греція) має свої роботи авторські і по взорах отця Блажейовського. Агнеса Ляшенко (м. Чернігів) – майстриня вишиваних ікон. Створенням авторських ікон почала займатися ще 1993 р.

Всі із згаданих майстрів вишиваної ікони мали персональні виставки, багато з них – у Музеї вишиваної ікони о. д-ра Д. Блажейовського у Львові. Окрім них, є багато послідовників, котрі стали на шлях виготовлення вишиваних ікон в багатьох містах України та в діаспорі. Їхні праці були представлені під час проведення виставок Д. Блажейовського у різних містах світу.

Виготовленням вишиваних ікон зацікавилися педагоги. У студенткою Національного педагогічного університету імені М.Драгоманова Н.Грищенко (Київ) розроблена програма для гуртків декоративно-прикладного мистецтва за профілем «Іконовишивка та історія вишивання». Вона призначена для навчання дітей мистецтву вишивання ікони. Свою дипломну роботу Наталя Грищенко присвятила вихованню морально-духовних якостей та естетичного смаку в учнів сьомих-дев'ятих класів на базі гуртка «Релігійна вишивка». Програми навчання вишивати можливо будуть включені до програм загальноосвітньої школи.

Значення вишиваної ікони. У незалежній Україні мистецтво вишиваної ікони набуває дедалі більшої популярності. Вишивка і вишивана ікона незамінні у літургійному одязі багатьох священників та архиєреїв Українських Церков, в оздобленні інтер'єру храмів: плащаниця, палиця, корогви, рушники над іконами тощо. Вишивка – невід'ємна складова частина духовного життя українського народу. Це й зауважив о. д-р Дмитро Блажейовський за роки своєї душпастирської праці в діаспорі, де храми американців мають обмежене оздоблення.

Вишивані ікони прикрашають церкви УГКЦ, УПЦ Київського Патріархату та УАПЦ. Це відображає самобутність українського народу та його любов до вишивки. Поширення вишиваної ікони можна також розглядати як рух у напрямку зближення Українських Церков різних конфесій. У високохудожніх вишиваних іконах отця Дмитра Блажейовського можна відзначити екуменічний аспект. Як відомо, Дмитро Блажейовський здійснив чимало виставок ікон по всій Україні. Повсюдно він знаходив ентузіастів та своїх послідовників. Його творчість, його роз'яснення розуміння української християнської ідеї доступні та зрозумілі всім як на Заході, так і на Сході України. Вони є важливим фактором українського екуменізму, своєрідним виявом великої ідеї Української Київської Церкви. Отець-доктор робив надто багато для національного екуменічного єднання. При цьому він поставав не як ті, хто на словах декларує єдність, а на ділі роз'єднує українство і тихою сапою орієнтує людей на Московське православ'є, на чужу нам одержавлену Росією

віру та традицію. У цього греко-католицького душпастиря найбільше послідовників виявилось саме на Сході України: тут він своєю творчістю виховував, духовно збагачував та навертав до правдивої духовності.

Вишивана ікона у тому вигляді, який запропонував її отець Дмитро Блажейовський, – культурне явище. Воно дещо незвичне, оскільки класично-традиційне ікономалярство виконувалося (і виконується) за іншими, давно усталеними принципами, що набули сили канону. То ж може постати питання: чи має право називатися іконою зображення іконної тематики, однак не намальоване на дереві, а вишите кольоровими нитками на полотні? Мабуть, відповідь на це питання не буде однозначною, бо заперечливий висновок можна аргументувати певними положеннями богословського підґрунтя ікономалярства, силою традиції, широкими можливостями, які дає якраз малювання темперою для тонкого відтворення одноосібних постатей небожителів чи євангельських сцен. Водночас, утверджуючи вишите зображення у ранзі ікони, можна згадати, що взагалі першою іконою вважається Нерукотворний Образ. Ранні іконні зображення – це не лише те, що виконане власне малюванням, але й у техніці мозаїки, фрески, емалі, різьби. У народному середовищі ікони малювалися не лише на дереві чи полотні, а й на склі. У розмаїтій структурі класичного сакрального мистецтва іконні зображення були також гаптованими, тобто фігуративні образи на них відтворені особливими засобами вишивання нитками поверх тканини.

Різні християнські країни у видових відмінах сакрального мистецтва мають свої пріоритети, які не обов'язково збігаються. Вони інколи зумовлені чинниками не лише загальноісторичними, але й культурно-антропологічними, мистецько-психологічними, зрештою – територіально-географічними. Ці чинники (чи їхні комплекси) значною мірою й визначають більшу прихильність до котрогось конкретного виду мистецтва, до матеріалу, а то й до технічних засобів образотворення.

Загальнохристиянська культура тільки виграє від цього, збагачуючись такими регіонально-національними особливостями, які у своєму поєднанні творять її поліфонічне багатоголосся. Єдиний спільний для всіх християн богословський зміст втілюється у різних техніко-формальних вирішеннях, результат ідейно-естетичної дії яких залежить як від дотримання традиційних засад вислову у цьому виді мистецтва, так і від міри таланту мистця – виконавця такого зображення.